

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen rajoitteiden purkaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön esitys hallituksen linjaukseksi

- Valmiuslain nojalla annettua asetusta varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista ei jatketa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa 13.5.2020 jälkeen. Epidemian leviämistä yhteiskunnassa rajoitetaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen osalta tartuntatautilain nojalla.
- Perusopetuslain ja varhaiskasvatuslain mukaiseen opetukseen ja varhaiskasvatukseen palataan 14.5. alkaen hallitusti ja porrastetusti. Porrastaminen voisi tapahtua esimerkiksi niin, että hyödynnetään opetustilojen ohella muiden tilojen käyttöä, jotta opetusryhmät voidaan pitää erillään koko päivän ajan. Opetusta voidaan myös järjestää vuoroissa. OKM ja THL antavat ohjeet turvallisiin järjestelyihin varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.
- Vuosiluokkien perusteella tehtävälle asteittaiselle kouluun palaamiselle ei ole juridisia perusteita. Kaikilla oppilailla on subjektiivinen ja yhdenvertainen oikeus saada perusopetusta. Soveltamisasetuksen voimassa olon päätyttyä opetuksen järjestäjä ei voi järjestää opetusta etäopetuksena.
- STM ja OKM valmistelevat yhdessä ohjauskirjeen aluehallintovirastoille, joka tartuntatautilain nojalla antaa päätökset. Päätöksillä pyritään turvaamaan oppilaiden yhdenvertainen oikeus opetukseen ja samalla turvaamaan oppilaiden sekä koulussa työskentelevien aikuisten terveysturvallisuus. Tämä edellyttää, että paikallisella tasolla varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestäjät päättävät ja ohjeistavat opetuksen käytännön järjestelyistä ja siitä, miten opetuskäyttöä varten turvataan riittävän väljät tilat, joissa voidaan toteuttaa tarvittavat toimenpiteet epidemian leviämisen ehkäisemiseksi.

Nykytilan kuvaus

Valmiuslain mukaisia toimivaltuuksia voidaan lain 4 §:n mukaan käyttää vain, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin. Viranomaiset voidaan lisäksi oikeuttaa poikkeusoloissa käyttämään vain sellaisia toimivaltuuksia, jotka ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia lain 1 §:ssä säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi. Valmiuslain tarkoituksena on lain 1 §:n mukaan poikkeusoloissa muun muassa suojata väestöä sekä turvata sen toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia.

Perustuslakivaliokunnan käytäntö valmiuslain mukaisten valtuuksien kannalta edellyttää, että rajoitustoimenpiteet ja poikkeusvaltuudet sekä niiden soveltaminen ovat välttämättömiä ihmisten henkeä ja terveyttä koskevan vakavan vaaran torjumiseksi. Niiden on oltava oikeasuhtaisia tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi eivätkä ne saa puuttua syvällisemmin perusoikeuksiin kuin mitä on tilanteen tässä vaiheessa arvioitu välttämättömäksi. Niiden käytön edellytyksenä on, että muilla keinoilla ja valtuuksilla ei voida saavuttaa samaa tavoitetta suppeammin kansalaisten oikeuksiin ja vapauksiin puuttumalla.

Julkisen vallan yleinen velvoite turvata oikeus elämään ja terveyteen sekä riittäviin terveyspalveluihin sekä turvata terveydenhuollon toimintakapasiteetti ovat jatkuvasti voimassa (perustuslain 7 § ja EIS 2 artikla, perustuslain 19 § 1 ja 3 momentti sekä TSS-sopimuksen 12 artikla ja uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 11 artikla; Lasten oikeuksista tehty sopimus ja vammaisten henkilöiden oikeuksista tehty yleissopimus). Samaten voimassa ovat perustuslain takaamat muut perusoikeudet ja kansainväliset ihmisoikeudet, kuten yhdenvertaisuus ja sivistykselliset oikeudet ml. oikeus perusopetukseen. Lapsen oikeuksista annetun yleissopimuksen 3 artikla edellyttää, että kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Valtioneuvosto on antanut 31. maaliskuuta valmiuslain mukaisen käyttöönottoasetuksen (jatkamisasetus) ja sen perusteella 6.4. soveltamisasetuksen 191/2020, jossa säädetään koronaviruksen leviämisen rajoittamiseksi määrättyjen toimien jatkamisesta. Asetus tuli voimaan 14.4.2020 ja se on voimassa 13.5.2020 saakka. Kunnalla ei ole ollut velvollisuutta järjestää varhaiskasvatusta, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät ole voineet järjestää lapsen hoitoa muutoin. Esiopetusta on järjestetty lähiopetuksena. Opetus neljännestä vuosiluokasta kymmenenteen on järjestetty etäopetuksena. Poikkeuksena tähän 1-3 vuosiluokkien oppilailta, erityisen tuen päätöksen saaneilla oppilailta, pidennetyn oppivelvollisuuden oppilailta sekä perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilailta on ollut oikeus saada lähiopetusta. Lisäksi asetuksessa on säädetty, että näillä oppilailta on ollut oikeus saada etäopetusta huoltajan pyynnöstä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja aluehallintovirastojen viimeisempien kunnilta viikoilla 16 ja 17 keräämien tietojen mukaan valtakunnallisesti tarkasteltuna 27 % varhaiskasvatuksessa normaalisti olevista lapsista oli paikalla kunnallisessa ja 32 % yksityisessä varhaiskasvatuksessa. Vastaavasti perusopetuksen 1.–3. luokkalaisista 8 prosenttia on ollut läsnä lähiopetuksessa. Esiopetuksessa noin 17 prosenttia oppilaista on ollut lähiopetuksessa. Lähiopetukseen osallistui vain 5 prosenttia 4.–9. luokkien erityisen tuen päätöksen saaneista oppilaista ja valmistavaan opetukseen osallistui keskimäärin 14 prosenttia oppilaista. Huhtikuun aikana varhaiskasvatuksessa ja lähiopetuksessa olevien lasten osuus on kuitenkin hieman kasvanut.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja THL:n epidemiologinen arvio varhaiskasvatusta ja kouluja koskevien rajoitteiden poistamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriön ja THL:n laatiman epidemiologisen arvion varhaiskasvatusta ja koulua koskevien rajoitteiden poistamisesta mukaan alle 16-vuotiaiden varhaiskasvatusta ja opetusta oppilaitoksissa koskevat rajoitukset eivät ole enää siinä määrin ja samalla tavalla toteutettuna välttämättömiä kuin valmiuslain toimivaltuuksien käyttöönoton yhteydessä. Näin ollen valmiuslain käyttämiselle ei ole enää valtiosäännön edellyttämää välttämätöntä tarvetta.

Perusoikeuksien ja lapsen edun toteutumiseksi on välttämätöntä, että voimassaolevat rajoitustoimenpiteet puretaan hallitusti ja riittäväillä siirtymäajoilla niin, että lasten ja nuorten opetuksen järjestäminen on mahdollista palauttaa ja toteuttaa yhdenvertaisella sekä oikeuksien toteutumista varmistavalla tavalla. Ottaen huomioon, että epidemian leviämistä on onnistuttu voimakkaasti estämään, voidaan katsoa, että lasten ja nuorten lähikontaktien määrää ei enää ole välttämätöntä samassa laajuudessa ja samoin tavoin rajoittaa.

Kansainväliset kokemukset ovat osoittaneet, että lasten rooli influenssa- ja COVID-19-tartuntojen levittäjinä ei ole samankaltainen. Saatua lisätietoa viittaa vahvasti siihen, että toisin kuin influenssassa lapset eivät ole merkittävä ryhmä epidemian leviämisen kannalta, ts. he eivät juurikaan toimi tartunnan lähteinä. Suomessa varmistettuja COVID-19-tautitapauksia alle 16-vuotiailla on todettu tähän mennessä noin 180. Nykytiedon perusteella vaikuttaakin siltä, että koulujen asteittainen suunniteltu avaaminen on epidemiologisesta näkökulmasta turvallista sekä oppilaille että henkilökunnalle.

Epidemian voimakkaan hidastumisen vaiheessa THL:n ja Turun yliopiston mallinnusryhmä on tarkastellut koulujen avaamisen vaikutusta epidemiamallinnuksessa erillisenä toimena olettamalla, että 0–15 -vuotiaat palaisivat kouluun, esikouluun ja päiväkoteihin 13.5.2020 jälkeen. Ennusteen mukaan koulujen avaaminen ei enää ennen kesälomia vaikuta kiihdyttävästi epidemian kulkuun.

Näiden perusoikeuksien ja lapsen edun toteutumiseksi on siten välttämätöntä, että voimassaolevat rajoitustoimenpiteet puretaan hallitusti ja riittäväillä siirtymäajoilla niin, että lasten ja nuorten opetuksen järjestäminen sekä muut palvelut on mahdollista palauttaa

ja toteuttaa yhdenvertaisella sekä oikeuksien toteutumista varmistavalla tavalla. Tähän nähden rajoitustoimenpiteet voidaan purkaa vain siten, että opetuksen järjestäjät ehtivät varautua henkilöstö- ja muin järjestelyin opetuksen toteuttamiseen aluehallintovirastojen tartuntatautilain nojalla antamien päätösten sekä lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja noudattaen edellä mainittuja välttämättömiä ohjeistuksia hygienia- ja muista järjestelyistä.

Näin ollen valmiuslain tarkoituksen saavuttamiseksi niin väestön suojaamiseen liittyvien oikeuksien kuin muiden perusoikeuksien kannalta, ei rajoitustoimenpiteitä voida purkaa ennen nykyisten rajoitustoimenpiteiden voimassaolon umpeutumista. Tämä valmistelu-aika on välttämätön mainittujen perusoikeuksien turvaamiseksi

Erityiset opetusjärjestelyt soveltamisasetuksen jälkeen

Perusopetus on perusopetuslain mukaisesti lähiopetusta. Poikkeuksellisesti perusopetuslain 18 §:n nojalla oppilaan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Kunta on perusopetuslain 4 §:n mukaisesti velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Kunta ei voi päättää omalla päätöksellään koulujen sulkemisesta. Koulun sulkemisesta voi päättää tartuntatautilain nojalla tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin. Kunta ei voi myöskään päättää opetuksen järjestämisestä ai-noastaan etäopetuksena. Oikeus saada perusopetusta on perustuslaissa säädetty subjektiivinen oikeus, joka kuuluu yhdenvertaisesti kaikille.